

Verket kromgruve, Litjdalen i Sunndal kommune, Møre og Romsdal

Av Harald Taagvold

Serpentinhaugene er lett synlige i landskapet. Her ser vi Verket kromittgruve med tipper i skråningene.

I forgrunnen ser vi restene av arbeidsbrakkene til Verket kromittgruve.

Turen til Verket kromgruve viser også de spektakulære utfordringer arbeidere og ingeniører møtte da Aura kraftverk ble bygget.

Fra Sunndalsøra går ferden sørover opp Litjdalen, en Trollstigvei i miniatyr. På vestsiden av dalen ser vi restene av en jernbane som ble brukt i anleggsperioden. Når vi har passert skoggrensene dukker de ulike dammene opp som tilhører vannreservoaret til kraftverket. Vi svinger av østover lenge før vi kommer til hovedbassenget som er Aursjøen. En svingete og smal vei fører oss gjennom et vakkert lavalpint landskap. Ved veiens ende parkerer vi ved et av de mange fjellgjennomslagene som samler vann til Aura kraftverk.

Herfra følger vi en sti i nordlig retning og vandrer langs sørøstsiden av elva til Verket kromgruve dukker opp. Vandringen til fots tar ca. en time i rolig tempo. Det første vi møter er murene etter to brakker som ga ly til arbeiderne. Treverket er for lengst borte.

Mineralene i Verket gruve

Det har blitt drevet loddrette synker og de er ikke sikret med sperringer. Utstrekningen på kromittkroppen er ca. 30x40m. Kromittmalmen finner vi spredt i forekomsten som linser omgitt av serpentin og klinoklor. Det finnes noen mindre skeidehauger av kromittmalm.

Klinoklor er fargeløs til rosafarget og massiv. Det er ikke funnet gode krystaller av mineralet i forekomsten.

Serpentinmineralene er antigoritt-lizarditt, men det finnes mindre mengder av antofyllitt som fibrige masser. Det er nokså vanlig å finne tremolittkrystaller (identitet ikke bekreftet, red.anm) 1 cm breie, 3-6 cm lange i serpentinmatrix.

På noen få steder finner vi plateformede, hvite krystaller av aragonitt på serpentinmatrix. Det er ikke registrert funn av dolomitt. Dette mineralet har jeg derimot funnet i Vindalskammen kromgruve på Lønset, ca. 25 km vest for Oppdal sentrum.

Skeide-haug med kromitt fra Verket kromittgruve.

Loddrette sjakter uten sikring ved Verket kromittgruve.

På tippene finner vi de mest interessante mineralene som er dannet sekundært.

I tippmaterialet har det dannet seg hydromagnesitt, kvite bobleaktige overflatebelegg, men også noen sjeldnere mineraler som nesquehonitt og lansforditt.

Både nesquehonitt og lansforditt er identifisert og de er dannet sammen. Ser vi på formelen til de to er de veldig like. Lansforditt har kjemisk formel $Mg(CO_3) \cdot 5H_2O$ og Nesquehonitt $Mg(CO_3) \cdot 3H_2O$. Det er krystallvannet som er i forskjellige mengder. Lansforditt-mineralet har en tendens til å dehydrere til nesquehonitt med tiden, men denne prosessen kan ta år og flere av de stoffene jeg har samlet for 4 år siden er mer eller mindre intakte med lansforditt.

En karakteristisk fjellplante rundt serpentinforekomster er Fjelltjæreblom. Den kalles ofte for kopper-blomst og er en indikator på høyt innhold av metaller i jordsmonnet.

I en liten del av forekomsten i grensen mot sidebergartene finner vi edenitt. Dette er hvite krystaller på kryss og tvers i en mørk matrix. De har krystallstørrelser på 1-4cm lengde med 2-4mm bredde.

I pausen kan vi nyte synet av vakre Sunndalsfjell. Vi befinner oss høyt til fjells og turen passer best en godværsdag i august-september. Snøen kan ligge lenge så turen bør foregå på slutten av sommeren og begynnelsen av høsten og sammen med de første høstfargene er dette en fantastisk tur.

Andre kromittforekomster

Det er flere serpentin-kropper på Dovrefjell og i Sunndalsfjella, og noen av de største i dette området blir omtalt. Lenger nordover og østover mot Grøvdalen finner vi flere kromforekomster som har vært i drift. Litjglupen er en av disse lokalitetene. Her finner vi pene om ikke alt for store Cr-klinoklor – krystaller som er fra svakt til

Det kvite belegget er Nesquehonitt og resten er Lansforditt. Stoffen er fra Verket kromittgruve.

Det lyse mineralet er Edenitt i en mørk matriks av serpentin.

sterkt rosafarget. Denne forekomsten nåes lettest fra Grøvdalen, men er en drøy 3-4 timers tur med kraftig stigning. Her var det malmdrift etter krom i 1820-årene, og det ble bygd hus av stein og torv for ca 25 mann. Malmen ble kjørt til Sunndalsøra og det tok en uke for mann og hest. Betalingen var 1 daler = 4 kr pr tur. I fjellene lenger sør mot Lesja og baksiden av Snøhetta finner vi enda ei kromgruve som kalles Skamsdal kromittgruve. Den ble drevet på omtrent samme tid som Verket gruve, ca. 1820 -40. Driften her har laget en kile på 4-5m inn i fjellet med oppmurte støtter på ca. 1,5m i forkant. Her kan vi finne pene krystaller av klinoklor, glimmerlignende krystaller med svakt rosa skjær. Denne gruva ligger i enden av Skamsdalen og krever 11-12km vandring etter turiststi.

Ved inngangen til Skamsdalen finner vi Nyseter-gruva som også er ei kromittgruve. Den ligger på vestsiden av dalen. Mineraliseringen her er dårlig utviklet og jeg har kun funnet tremolitt-krystaller av samme størrelse som i Verket gruver.

Skamsdal kromittforekomst ligger ved Langvassbekken.

Klinoklor-krystaller fra Skamsdal gruve med et svakt rosa skjær på enkelte krystaller.

Lansforditt og Nesquehonitt er analysert og identifisert av Alf Olav Larsen.

Edenitt, aragonitt og antofyllitt er analysert og identifisert ved MGM.

Takk til Ove Karlsvik for historisk materiale og som veiviser til Verket gruver.